

це обов'язково внутрішній, мотиваційний процес, спрямований на досягнення конкретної мети, як свідоме самовдосконалення [3].

Успішний саморозвиток особистості майбутнього вчителя відбувається за умови його спрямованості на безперервне особистісне та професійне самовдосконалення впродовж усього життя, його здатності й постійної готовності до самоосвіти та самовиховання. Зовнішні й внутрішні умови для професійного саморозвитку майбутнього вчителя створюються завдяки індивідуальному підходу та творчому ставленню до студента всіх викладачів, задіяних у педагогічному процесі професійної підготовки майбутніх педагогів.

Система професійного розвитку майбутнього вчителя забезпечується навчально-виховною роботою, яка спонукає особистісний розвиток, адаптація студентів до нових умов, усвідомлення ними обов'язків, визначення місця в студентському колективі; сформованість потреби в розвитку своєї особистості і як фахівця, і як громадянина. Ознайомлення з вимогами з боку майбутньої професії та суспільства, досягнення запланованого результату, а саме – сформованості у студентів психологічної та професійної готовності до самостійного життя, трудової кар'єри, виконання громадських обов'язків, духовної зрілості та особистісного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костенко М. А. Педагогічні умови професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04. / М. А. Костенко; Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2004. – 20 с.
2. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. — Київ : Літера ЛТД, 2018. — 160 с.
3. Смолюк А. І. Теоретичний аналіз проблеми професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи / А. І. Смолюк // Педагогічний часопис Волині. – 2016. – № 2 (3). – С. 40–47.

Федоричко О.І. студентка гр. ПО-2 ОС «Молодший бакалавр»

Наукловий керівник:

к.пед.н., доцент **Кузьма-Качур М.І.**
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІННЯ СПОСТЕРІГАТИ

Нормативні документи, що регламентують зміст початкової освіти, ґрунтуються на засадах особистісно зорієнтованого та компетентісного підходу і вимагають чіткого визначення результативної складової всіх компонентів освіти, зокрема, змісту та умов формування природознавчої компетентності учнів початкової школи. Державний стандарт початкової освіти визначає предметну природознавчу компетентність як особистісне утворення, що характеризує здатність учня розв'язувати доступні соціально й особистісно значущі практичні та пізнавальні проблемні задачі, пов'язані з реальними об'єктами природи в сфері відносин «людина – природа» [2]. Тобто, предметна природознавча компетентність являє собою освоєний у процесі ознайомлення з довкіллям досвід діяльності (комплекс компетенцій), що формується на основі сукупності уявлень, знань, умінь, ставлень та оцінних суджень до предметів та явищ природного оточення.

Спостереження – це цілеспрямоване, планомірне сприймання об'єктів навколишньої дійсності, яке призводить до формування умінь спостерігати, підпорядковане конкретно-визначеним цілям й вимагає вольових зусиль [1]. У процесі спостережень молодші школярі розглядають предмети і явища природи, виділяють їх істотні і неістотні ознаки, встановлюють залежність між ними тощо. Завдяки цьому в дітей формуються чіткі уявлення про навколишню природу.

Важливою умовою накопичення досвіду діяльності спостерігати є оптимальна організація фенологічних (сезонних) спостережень за природою, яка передбачає набуття уявлень про самоцінність та неповторність компонентів природи. Досвід фенологічних спостережень передбачає оволодіння дитиною системою навичок набуття знань, естетичного досвіду, балансу естетичних вражень, необхідних для подальшого духовного розвитку.

Результати наукових досліджень, передовий педагогічний досвід дають змогу виділити такі основні напрями організації фенологічних спостережень дітей в процесі ознайомлення з природним довкіллям: застосування системи самостійних робіт, використання інтелектуальних карт, використання нових структурних форм заняття й різноманітних дидактичних та наочно-технічних засобів, які забезпечують активність пізнання; розвиток спостережливості під час екскурсій та ведення календаря природи.

Фенологічні спостереження мають на меті ознайомлення дітей з процесом змін або перетворенням предметів і явищ. Цей тип спостереження є більш складним, вимагає розвиненої спостережливості, розумових процесів (аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення), встановлення причин змін і перетворень у предметах чи явищах. 83 Такі спостереження мають на меті формування певних уявлень про зміни, що відбуваються в природі за відповідний проміжок часу (пори року) що складає відносно завершені знання про явища природи. У структурі фенологічного спостереження, виділяють: – об'єкт спостереження; – результат спостереження має бути зафіксованим у певній формі; – мотивація спостереження та її планування. План складається на основі тих конкретних задач, які послідовно розв'язуються в процесі спостереження. План забезпечує послідовність діяльності дитини, уникнення стихійності та випадковості.

Бажано використовувати різноманітні форми і прийоми організації спостережень. Ця різноманітність викликана необхідністю врахування вікових можливостей дітей та специфіки природничого матеріалу. Доречний вибір найбільш ефективної у кожному конкретному випадку форми роботи під час фенологічних спостережень спирається на знання класифікації форм ознайомлення дітей з природою. У залежності від способу організації дітей можна виділити фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи. До першої підгрупи належать колективні (фронтальні), екскурсії (особливий вид занять, що проходять за межами класу), щоденні та цільові прогулянки на пришкольні ділянки, заняття милування природою, екологічні акції (подорожі екологічними стежками, вікторини).

Сезонний принцип структурування матеріалу найкраще впливає на становлення особистості в цілому, оскільки сприяє розвитку мислення, мовлення, емоційної сфери. Набуття знань – не самоціль освіти в молодшому шкільному віці, вони лише допомагають сформувати у дітей адекватне, ціннісне ставлення до природи, певну життєву позицію.

Таким чином, основне значення спостережень молодших школярів полягає в тому, що вони є основою формування елементарної системи знань про природу. Головною ідеєю цієї системи є причини зміни пір року від положення Сонця на небосхилі і послідовна залежність інших об'єктів у природі від цієї причини. Засвоєння і розуміння цих зв'язків у природі складають стержень узагальнень результатів спостережень учнів у природі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник/Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>